

# WYROK

## W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 marca 2019 r.

**Sąd Apelacyjny we Wrocławiu II Wydział Karny w składzie:**

**Przewodniczący: SSA Stanisław Rączkowski**

**Sędziowie: SA Witold Franckiewicz**

**SA Wiesław Pędziwiatr (spr.)**

**Protokolant: Joanna Klisiewicz-Hałaj**

**przy udziale prokuratora Prokuratury Okręgowej we Wrocławiu W. Andrzeja Roli**

**po rozpoznaniu 28 marca 2019 r.**

**sprawy wnioskodawcy S. W.**

**o odszkodowanie i zadośćuczynienie**

**z powodu apelacji wniesionej przez wnioskodawcę**

**od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu**

**z 27 listopada 2018 r. sygn. akt III Ko 210/18**

**I. zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy,**

**II. stwierdza, że wydatki związane z postępowaniem odwoławczym ponosi Skarb Państwa.**

## UZASADNIENIE

W wyroku z 27 listopada 2018 roku Sąd Okręgowy we Wrocławiu, na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 z p.zm.), zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy S. W. 20.800 złotych tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Dalej idący żądanie wnioskodawcy oddalił.

Rozstrzygnął także o kosztach postępowania, którymi obciążył Skarb Państwa.

Wyrok ten w części, tj. w zakresie w jakim Sąd I instancji oddalił roszczenie wnioskodawcy o zadośćuczynienie przenoszące kwotę 20.800 złotych, tj. w pkt. II zaskarżonego wyroku został zakwestionowany apelacją pełnomocnika wnioskodawcy, który zarzucił:

1. obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na wynik postępowania i taki wpływ w rzeczywistości miała, w postaci art. 7 i art. 410 k.p.k. – poprzez oparcie orzeczenia jedynie na części okoliczności ujawnionych w postępowaniu, mających znaczenie dla rozstrzygnięcia, a pominięcie wśród ustaleń faktycznych niektórych okoliczności wynikających z dowodów uznanych przez Sąd za wiarygodne i okoliczności uznanych za udowodnione (art. 438 pkt 2 k.p.k.).

2. obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na wynik postępowania i taki wpływ w istocie miała, w postaci art. 9 § 2, art. 167, art. 193 § 1 i art. 170 § 1 pkt. 2) k.p.k., ewentualnie obrazę art. 409 k.p.k. – poprzez nie przeprowadzenie przez Sąd odpowiednich dowodów, w szczególności z opinii biegłego, lecz oddalenie wniosku dowodowego strony z uzasadnieniem, że okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, na które opiewał wniosek dowodowy są już udowodnione zgodnie z twierdzeniami wnioskodawcy, mimo, iż Sąd I instancji w uzasadnieniu orzeczenia wskazał, iż okoliczności powyższe nie zostały udowodnione (art. 438 pkt 2 k.p.k.).

3. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który mógł mieć wpływ na treść zaskarżonego wyroku, poprzez błędne ustalenie, iż wnioskodawca przed internowaniem cierpiał na dolegliwości zdrowotne, na które w istocie nie cierpiał (art. 438 pkt 3 k.p.k.);

a w konsekwencji naruszeń wymienionych powyżej w punktach 1-3.

4. obrazę prawa materialnego w postaci art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 445 § 1 k.c. poprzez zasądzenie kwoty zadośćuczynienia niższej niż należna, bez uwzględnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy (art. 438 pkt 1 k.p.k.);

oraz, niezależnie od zarzutu 4 powyżej:

5. obrazę prawa materialnego w postaci art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 445 § 1 k.c. poprzez zasądzenie kwoty zadośćuczynienia niższej niż należna, nawet w warunkach nieuwzględnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy (art. 438 pkt 1 k.p.k.).

Podnosząc powyższe zarzuty pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o:

1. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie:

2. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie wniosku w całości i zasądzenie od zobowiązanego Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwoty odpowiedniej do skali krzywdy wnioskodawcy w wysokości 50.000 złotych.

### ***Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.***

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy nie zasługuje na uwzględnienie, a zasadnicze zarzuty, obrazy prawa materialnego, w niej sformułowane doprowadziły do rozstrzygnięcia Sąd odwoławczy. Ma rację skarżący, że doszło do naruszenia art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego przez Sąd I instancji, ale nie w sposób, który opisał w zarzutach 4 i 5 apelujący.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że roszczenia, których podstawą są przepisy art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 z p.zm.) są ściśle powiązane z materią regulowaną art. 1 tej ustawy. Ten przepis określa materialne podstawy odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody i krzywdy wyrządzone osobom, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy lutowej. Zasadnicze znaczenie w tym kontekście ma motyw działania osoby uprawnionej i z tego powodu dotykające ją represje.

Zgodnie z treścią art. 1 ustawy lutowej powiązanej z uprawnieniem do dochodzenia roszczeń od Skarbu Państwa podstawą ich dochodzenia jest prowadzenie działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i represjonowanie z tego powodu. Dotyczy to nie tylko osób, których czyny związane z taką działalnością finalnie doprowadziły do uznania za nieważne orzeczenia wydanego przez polskie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe, co umożliwiło wystąpienie z wnioskiem o stosowne rekompensowanie takich represji (art. 8 ust. 1 powołanej ustawy), ale także osób, które z powodu takiej działalności objęte zostały decyzją o internowaniu w związku z wprowadzeniem stanu wojennego w Polsce 13 grudnia 1981 roku.

Stanowisko judykatury w tym zakresie jest stanowcze i jednoznaczne. Sąd Apelacyjny konsekwentnie podziela pogląd, że na gruncie art. 8 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 34, poz. 149 ze zm.), w brzmieniu nadanym temu przepisowi przez ustawę z dnia 19 września 2007 r. o zmianie tej ustawy (Dz.U. Nr 191, poz. 1372), osobie, wobec której wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. stanu wojennego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za krzywdę wynikłą z wykonania tej decyzji (art. 8 ust. 1 ustawy) jedynie wtedy, gdy to internowanie związane było z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego lub taką, która nie stanowi zaprzeczenia tego rodzaju działalności (art. 8 ust. 5 ustawy). [postanowienie Sądu Najwyższego z 4 marca 2010 roku, V KK 230/09 OSNKW 2010/6/54 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2010 roku, OSNwSK 2010/1/195, a także wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 29 grudnia 2017 roku w sprawie II AKa 386/17]

Stwierdzić zatem trzeba wyraźnie, że osobie internowanej tylko wtedy przysługuje odszkodowanie i zadośćuczynienie za wyrządzoną szkodę i krzywdę jeśli wykonanie decyzji o internowaniu w związku z wprowadzeniem 13 grudnia 1981 roku w Polsce stanu wojennego związane było z prowadzeniem przez tę osobę działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Ergo **nie każde wykonanie decyzji o internowaniu w związku z wprowadzeniem stanu wojennego w Polsce stanowi podstawę do dochodzenia rekompensaty za wyrządzoną szkodę i doznaną krzywdę na podstawie ustawy lutowej, a tylko takie, które jest represją związaną z prowadzoną działalnością niepodległościową**. Jeśli uwzględni się przy tym treść art. 8 ust. 5 tej ustawy to wniosek taki jawi się jako oczywisty.

Przechodząc zatem na grunt konkretnej sprawy wnioskodawcy S. W. należy zauważyć, że ani wniosek sporządzony przez profesjonalnego pełnomocnika ani też wypowiedzi wnioskodawcy w toku rozprawy w żadnym miejscu nie zawierają stwierdzeń, po pierwsze, że wnioskodawca działalność o której mowa w art. 1 ust. 1 ustawy lutowej prowadził, a po wtóre iżby z powodu takiej działalności był represjonowany i objęty decyzją o internowaniu. Sama decyzja o internowaniu zawiera tak ogólne stwierdzenia, że nie sposób uznać iżby dotyczyła działalności, o której mowa w art. 1 powołanej ustawy. Nie jest wystarczające, dla wykazania istnienia podstaw do odszkodowania i zadośćuczynienia w oparciu o przepisy ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. z racji internowania, samo odwołanie się do sformułowania powodów wskazanych w decyzji o takim internowaniu, lecz niezbędne staje się wykazanie, w oparciu o stosowne dowody, że to pozbawienie wolności wiązało się z działalnością, o jakiej mowa w art. 1 ust. 1 tej ustawy, a w każdym razie, że nie była to działalność stanowiąca jej zaprzeczenie, która wyłącza uprawnienie do odszkodowania i zadośćuczynienia (art. 8 ust. 5 ustawy).[zob. przywołane już wyżej postanowienie Sądu Najwyższego z 4 marca 2010 roku, V KK 230/09].

Sąd meriti kwestią tą nie zajmował się w ogóle. Jak się wydaje uznał, że sam fakt internowania daje podstawy do dochodzenia rekompensaty za pozbawienie wolności na podstawie ustawy lutowej. Uzasadnienie bowiem w żadnym miejscu nie wyjaśnia tego zagadnienia, a zatem może stanowić tylko podstawę domysłów, w tym zakresie.

W konkretnej sprawie wnioskodawcy problem podstaw ustawowych uznania zasadności dochodzonego roszczenia nie jest jednak pewny i jednoznaczny. Należy wszak zauważyć, że zgromadzone dowody nie dają niezaprzeczalnych i niewątpliwych przesłanek do uznania, że decyzja o internowaniu związana była z niepodległościową działalnością wnioskodawcy. Wszak przecież z dowodów zawartych w aktach sprawy wynika, że wnioskodawca:

1. przynależał do (...) (k. 72),
2. sam siebie widział, jako ofiarę rozgrywek personalnych w jego zakładzie pracy (k. 61, 62),
3. nigdy nie prowadził działalności naruszającej dekret o stanie wojennym,
4. poświęcił życie Polsce Ludowej,
5. w pracy na jej rzecz stracił zdrowie (k. 62, 63).

Nawet jeśli pierwsza z przytoczonych okoliczności nie jest przesądzającą o braku podstaw do ustalenia że wnioskodawca działalność niepodległościową prowadził to jednak w kontekście pozostałych wymienionych wyżej okoliczności ma ona znaczenie dla stwierdzenia, że nie wykazano prowadzenia takiej działalności przez S. W..

Te okoliczności wynikające z danych zawartych w dokumentach przedłożonych przez wnioskodawcę i sporządzonych przez niego nie dają pewności, iż internowanie S. W. związane było z działalnością, o której mowa w art. 1 ust. 1 ustawy lutowej. Tę zaś winien wykazać sam wnioskodawca, czego jednak w sposób pewny i niebudzący wątpliwości nie uczynił, choć korzystał z pomocy profesjonalnego pełnomocnika.

W tych okolicznościach zasądzenie zadośćuczynienia jawi się jak oparte na nieprawidłowej podstawie prawnej. Nie mógł nią być przepis art. 8 ust. 1 powołanej ustawy i tryb postępowania regulowany tym aktem prawnym.

Wobec jednak tego, że Sąd Apelacyjny zobowiązany jest działać w ramach granic zaskarżenia nie było rzeczą Sądu rozstrzyganie w tych warunkach poza obrębem skargi, bowiem byłoby to działanie na niekorzyść wnioskodawcy (art. 434 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. i art. 3 ust. 4 ustawy lutowej).

Jest tak tym bardziej, że choć nieprawidłowo ustalono podstawę roszczenia wnioskodawcy to nie może być wątpliwości co do tego, że w wyniku wydania omawianej decyzji o internowaniu w związku z wprowadzeniem w Polsce stanu wojennego S. W. został pozbawiony wolności. Gdy uwzględni się fakt, że mocą wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 16 marca 2011 roku dekret o stanie wojennym z 13 grudnia 1981 roku został uznany za niezgodny z Konstytucją oraz przepisami Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 19 grudnia 1966 roku, to jasnym się staje, że izolowanie wnioskodawcy na podstawie nielegalnych przepisów było bezpodstawne, bo bezprawne. Oznacza to zaś, że uprawnienie wnioskodawcy do rekompensaty za nielegalne pozbawienie wolności mogło być oparte choćby na podstawie przepisów rozdziału 58 k.p.k. odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie ewentualnie dochodzone w trybie przepisów o czynie niedozwolonym z k.c. (art. 417 § 1 k.c.)

Z powyższych powodów rozstrzygnięcie zawarte w pkt. I skarżonego wyroku pozostawało poza obszarem rozstrzygnięć Sądu Apelacyjnego.

Te powody jednak nie mogły nie być brane pod uwagę przy rozstrzyganiu o przedmiocie zaskarżenia. Skoro wnioskodawca nie wykazał przesłanek uprawniających do dochodzenia zadośćuczynienia w oparciu o przepisy ustawy lutowej nie było możliwe uznanie, że rozstrzygnięcie w pkt. II jest nieprawidłowe. Ustawa lutowa nie mogła w tych okolicznościach faktycznych i prawnych stanowić podstaw roszczenia S. W., a zatem orzeczenie oddalające to roszczenie musiało być uznane za trafne i argumenty apelacji w żadnej mierze nie miały znaczenia dla oceny prawidłowości tego punktu wyroku, co zobowiązywało do utrzymania zaskarżonego wyroku w tej części w mocy.

O kosztach postępowania rozstrzygnięto na podstawie art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z dnia 23 kwietnia 1991 roku Nr 34, poz. 149 z p.zm.).

Wszystkie przytoczone wyżej rozważania doprowadziły do rozstrzygnięcia Sąd odwoławczy.

**SSA Wiesław Pędziwiatr SSA Stanisław Rączkowski SSA Witold Franckiewicz**